

Telegdi Miklós az első katolikus nagyszombati tipográfia megalapítója, 1577

NYOMDÁSZATTÖRTÉNETI TÖREDÉEK

Szerkeszti: Gécs Béla

A katolikus egyház és a pápák nem jó szemmel nézték a nyomdászat elterjedését. Főként a reformáció tanainak növekvő elterjedése ellen küzdöttek, s a nyomdákat, mint az eretnokség legfőbb széles körű terjesztőit minden erőszakkal üldözték.

Telegdi Miklós nagyprepost (1535–1586), mint számító, simulékony, a viszonyokon átlátó és uralkodni tudó ember, önálló utat keresett a már nagy teret nyert reformáció ellen ható eszközeinek kivitelére.

Egyforma fegyverrel kell – úgymond küzdeni ellene, írta Miklós pápának küldött levelében. Minden erőszaktól tartózkodni kell, mert már mit sem használ. Csak elmergésíti a dolgokat, amikor a reformáció már úgyis tért hódított. Amilyen fegyvert használ az ellenség, olyan fegyvert kell ellene használni: és ez a nyomdászat. Melynek segítségével az „igaz, üdvözítő vallás aklát” megbontották, a nyomdászattal kell – úgymond a híveket visszaszerezni és az eretnokségtől megmenteni. Ha eddig ellenségei voltunk Gutenberg mesterségének, nagy kárát vallottuk. Oda kell hatnunk, hogy a reformátusokkal karöltve, sőt őket túlszárnyalva terjesszük a nyomdászatot.

Miklós pápa okos dolognak tartotta Telegdi érvelését, és azt az utasítást adta, hogy a szellem fegyverével támadják az ellenséget.

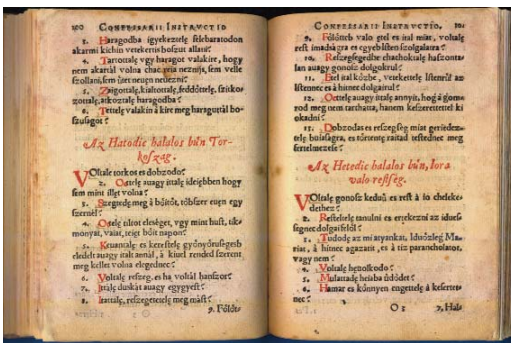
Nagyszombat metszete a 16. század végén

Telegdi Miklós úgy is, mint érseki helynök azon fáradozott, hogy nyomdát állítson föl. Tudomására adták, hogy a bécsi jezsuitáknak van egy teljes nyomdafölszerelésük, amelyet 1563 óta nem használnak és az a rendház pincéjében hever. Elküldte titkárát a jezsuitákhoz ez ügyben, aki azzal az üzenettel jött vissza, hogy hajlandók a nyomdafölszerelést eladni, sőt örülnek is annak, ha akad reá vevő. Az árát ezer pengő forintban állapították meg.

Telegdi rögtön kiutalványozta az összeget és a nyomdaberendezés nemcsak Magyarországra került, s elsőként Nagyszombatban állították föl 1577-ben. Telegdi első dolga volt, hogy kinyomtassa az evangéliumot, amely már a következő évben, 1578-ban meg is jelent. Impresszumába ezt nyomtatták: „Nyomtatott Nagyszombatban Az Felsőleges Római Chaszarnac kegyelmes engedelmeből, ugyan azon Telegdi Miklós házánál, M. D. LXXIII. Esztendőben.”

A nagyszombati, első katolikus érdekeket szolgáló officina az ellenreformációt szolgálta és Telegdi Miklós esztergomi érseki helynök megkezdhette a maga lojálisnak indult küzdelmét a reformáció ellen.

Ott nyomtatódott Telegdinek a püspöknyomdász Bornemissza Péter ellen írott több vita-

Telegdi Agendájának belső oldala

Telegdi Agendájának címlapja 1583

irata, azután Pázmány Péter írásainak is egy része. Az első magyar naptár 1579-re, amit aztán

több is követett, a nyomda munkája. Telegdi Agendáját 1583-ban adta ki.

Telegdi Miklós buzgón vitte a nyomda ügyeit, a reformáció terjedésének megakadályozásában a keményebb eszközöktől sem riadt vissza. 1579-ben elnyerte a pécsi püspökséget, XIII. Gergely pápa levélben dicsérte meg működését.

Telegdi idejében szigorodott a cenzúra. II. Rudolf 1584-ben elrendelte, hogy senkinek Magyarországon királyi engedelem nélkül nyomdát nyitni nem szabad. Ennek következményeképp Magyarország 29 nyomdája közül a 28 református tipográfiát be kellett volna csukni. A 16. század végén hazánk 29 nyomdájából már csak 10 működött, beleszámítva a nagyszombati Telegdi-félt is.

A katolikus sajtónak lelke és főntartója, Telegdi Miklós 1586. április 22-én Nagyszombatban súlyos köszvénybetegségben meghalt.

Mint szónok és író, Telegdi rendületlen bátorsággal hangoztatta az igazság szózatát, védte az egyház s a civilizáció ügyét nemcsak a szószéken, hanem az országgyűlésen is. Szónoklatai gyakran művészi szépségre törekvők voltak.

A nagyszombati nyomda irányítója ezután valószínűleg Pécsi Lukács esztergomi fiskális lett. Majd az esztergomi káptalan tulajdonába került, és az officina Esztergomban működött 1603-ig. Ebből a kicsinyke officinából lett idővel a nagy múltú nagyszombati Egyetemi Nyomda.

U&Lc Fisch* *ahogy a szedőszekrény kis rekesze otthona a kallódó betűknek...*

úgy került most ide ez a szöveg nem méltó emlékéül annak, hogy Herb Lubalin már 30 éve nincs közöttünk. Ő, aki a U&Lc, (Upper and lower case) azaz a kis és nagy rekeszek című remek tipográfiai lapot 1974-ben elindította, és akinek virtuóz kalligráfiai tudását, sajátosan szép Avantgarde betűtípusát annyi alkalommal csodáljuk, sőt használjuk – méltó előképünk, máig hat körünkben. Ennél a szerény kis fischfachnál többet érdemelne. Szándékaink szerint külön cikkben is megemlékezünk róla.

